

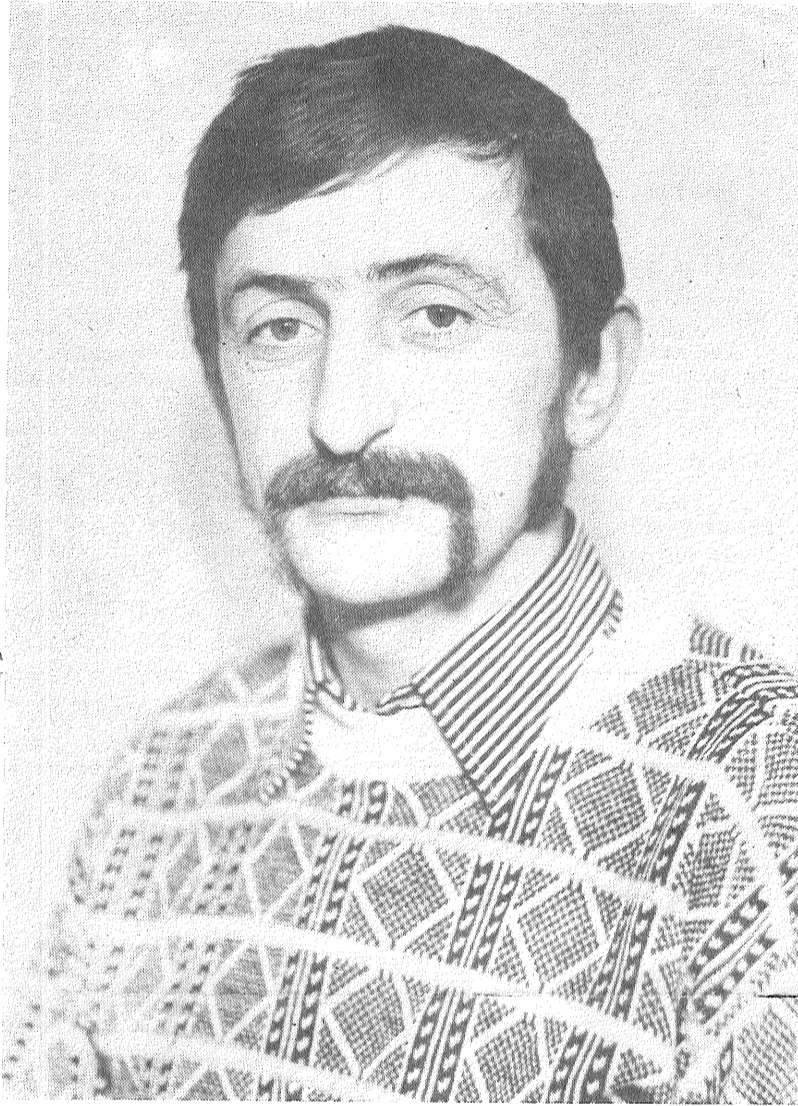

NOVADNIEKS

ČETURTDIEN,
1990. gada 14. jūnijs

PREIĻU RAJONA LAIKRAKSTS

Nr. 70 (6074)
Maksa 3. lpp.

● Visi silājanēši labi zina sava mehanizatora Ivana Lisicina cenfgumu. Viņš nevienam neatteiks palīdzēt, labprāt sniedz savas bagātās zināšanas jaunākajiem kolēģiem.

● Ivans izauga turpat Silajānos, izdienēja armijā, atgriezās mājās, mācījās strādāt. Tagad viņam par pļecam jebkurš darbs — prof. kultivēt, arī un sēt, prot tīrumus miglot un sienu presēt. Par viņu kolhoza vadība saka, būtu vēl saimniecībā pieci vai desmit tādi mehanizatori, varētu dzīvot bez bēdu.

J. SILICKA foto

Mani dārgie vēlētajī!

Pirma gada gaitā, kopš esmu ievēlēts par PSRS deputāti, esmu centusies uzturēt ar jums tiešus sakarus un regulāri, reizi mēnesī, atbraukt uz dažādiem Preiļu rajona nostūrēm, lai satiktos ar cilvēkiem, lai pastāstītu, ko es kā deputāte daru Maskavā, lai apspriestu ar jums par vienu vai otru likumprojektu, ko gatavojamies pieņemt šajā.

Diemžēl pēdējo triju mēnešu darbs Kremli bija tik saspringts, ka man gluži vienkārši fiziski nebija iespējams atbraukt uz kārtējo tikšanos ar vēlētajiem. Gribo atgādināt, ka no 52 deputātiem, kuri no mūsu republikas (tajā skaitā arī no sabiedriskajām organizācijām) ievēlēti valsts augstākajā likumdošanas orgānā — Tautas deputātu kongresā — četrpadsmit cilvēki ir PSRS Augstākās Padomes sastāvā un pastāvīgi strādā Maskavā. Sakarā ar to, ka arī es esmu viena no šiem četrpadsmit deputātiem un strādāju PSRS Augstākās Padomes veteranu un invalīdu lietu pastāvīgajā komisijā, gribo dalīties ar jums pārdomās par dažiem savas darbības aspektiem.

Savā pirmsvēlēšanu programmā es jums apsoliu, ka tāda gadījumā, ja mani ievēlēs par PSRS deputāti, pirmāmkārtām rūpēšos par mūsu sabiedrības humanizāciju, par to, lai zēlsirdības ideja tiktu attīstīta valstiskā līmenī, lai tiktu aizsargātas slukti nodrošināto pensionāru, bērnu, invalīdu intereses.

Līdzās tam, ka tieši piedalītos likuma par PSRS pilsoņu nodrošināšanu ar pensijām un citu likumu, kuri skar dzīves sociālo sfēru izstrādāšanā, es visu laiku piedalos sabiedriskās organizācijas «Cernobīla» darbā «an republikas, gan Vissavienības mērogā». Februārī kārtējo reizi biju ieradusies gan Cernobīla, gan tieši atomelektrostaci-

jā, kā arī piesārņotajos Ukrainas rajonos, no kuriem cilvēki vēl evakuējami. Kā PSRS tautas deputāte un Latvijas Miera fonda priekšsēdētāja kļuva par līdzpriekšsēdētāju divdesmit četru stundu telemaratona «Cernobīla» organizācijas komitejā. Telemaratons notika 1990. gada 26. aprīlī un tika pārraidīts pa Vissavienības televīzijas otro programmu, bet caur mākslīgo sakaru pavadoņu sistēmu to praktiski translēja pa visu planētu. Par prģkomitejas priekšsēdētāju ievēlēja Vissavienības Miera fonda priekšsēdētāju pasaulslaveno šahistu Anatoliju Karpovu. Nu varam apsvērt notikušā telemaratona rezultātus. Orgkomiteja ir nonākusi pie slēdziena, ka tas ir tikai sākums lietas visas valsts ilgtermiņa programmas izveidošanai avārijas Cernobīlas atomelektrostacijā seku likvidēšanā, kā problēmas, kas saistītas ar šo traģēdiju, skar ne tikai mūsu zemes iedzīvotājus, bet arī laudis visā pasaulē, ka PSRS Augstākajai Padomei tieši jākontrolē programmas īstenošana.

Pēc manām domām sabiedrības dzīves humanizācijas sfērā ietilpst arī mūsu valsts tautu tikumiskā un garīgā atdzimšana. Tāpēc es uzskatu, ka ļoti svarīgs PSRS Augstākās Padomes uzdevums ir pieņemt pilnvērtīgu likumu par apziņas brīvību un reliģiskajām organizācijām. Šī gada 30. aprīlī PSRS Augstākās Padome šo likumu apsprieda pirmajā lasījumā. Piedāvāju jums uzmanībai, mani cienījamie vēlētajī, savas uzstāšanās tekstu no PSRS Augstākās Padomes sesijas tribīnes, kad tika apspriests likuma projekts.

M. KOSTENECKA.

PSRS tautas deputāte no 312. Preiļu nacionālā teritoriālā apgabala, PSRS Augstākās Padomes locekle

Kā saimniekot rīt, parīt?

Vienkopus pulcējās rajona saimniecību vadītāji, ekonomisti un Latvijas Lauksaimnieku savienības biedri. Vispirms agrorūpnieciskās apvienības «Preiļi» priekšsēdētāja vietnieks I. Jeršovs iepazīstināja ar turpmākā lauksaimniecības nodokļa projektu, vienlaikus uzsvērot, ka šodien ir grūti paredzēt ceļu, pa kuru nāksies pārorientēt ražošanu, lai saimniecība varētu izdzīvot un strādāt ar peļņu.

Turpmāk paredzēts, ka republikai ledalis tikai 300 tūkstošus tonnu spēkarības. Ar to nodrošinās tikai putnu fermas. Tas nozīmē, ka jau nākošgad ne sabiedriskajam, ne individuālajam sektoram spēkarības nebūs. Varēs audzēt tik lopu, cik paši saražos liem barības. Lai nerastos problēmas ar krasu individuālā sektora gajas un piena ražošanas samazināšanu, jāpalielina piemājas zemes platības.

Turpmāk visus zemes izmantotājus sagaida nodoklis par lauksaimniecībā izmantojamo zemi atkarībā no platību novērtējuma. Tāpat nodoklis būs jāmaksā par nekustamo īpašumu, paredzēts arī pārtikas nodoklis un sociālās apdrošināšanas maksājumi. Šī gada gaudus saimniecības pārdos jau pēc jaunajām iepirkuma cenām.

Pašlaik «siena laiks» ir saimniecību ekonomistiem, kuri rēķina savu saimniecību iespējas. Jo jautājums ir nopietns: kā apsaimniekot zemi, lai gūtu peļņu un izdzīvotu.

Maza atslodze pēc tik nopietnās i. Jeršova informācijas par to, kas lauksaimniekus sagaida turpmāk, bija videofilma par Zviedriju, kur nesen pabijis agrorūpniecības apvienības «Preiļi» priekšsēdētāja vietnieks A. Osifrovskis. Kā saimnieko un dzīvo zviedru fermeri, kur viešojs, mācījās un arī pastrādāja mūsu republikas delegācija. Nezinu, kā mūsu cienījamiem lauksaimniekiem, bet man šķīta, ka mēs dzīvojam pavisam uz citas planētas...
A. ILJINA

PSRS Augstākās Padomes locekles M. Kosteneckas uzstāšanās PSRS Augstākās Padomes sesijā,

APSPRIEZOT PSRS LIKUMA PROJEKTU PAR APZIŅAS BRĪVĪBU UN RELIĢISKAJĀM ORGANIZĀCIJĀM

Visa cilvēces attīstības vēsture viennozīmīgi āpaalvo, ka nekādi ekonomiskie likumi pilnā spēkā nevar darboties totalitārā valstī. Pilsoņu gribas izpausmes, brīvības un apziņas apspiešana vienlaicīgi ir arī sabiedrības attīstības ekonomisko syru apspiešana, tāpēc ekonomiskais progress ir tieši atkarīgs no nācīgas garīgā uzplaukuma vai arī no garīgās nabadzības. Miljoni dažādu konfesiju ticīgo visā mūsu valstī, visdažādāko reliģisko organizāciju pārstāviļi gaida Likuma par sirdsapziņas brīvību pieņemšanu kā pamatu savu tautu morālī ētiskajai atdzimšanai.

Augstākās Padomes otrajā sesijā PSRS ārlietu ministrs Eduards Ševardnadze vērsās pie deputātiem ar lūgumu pēc iespējas ātrāk pieņemt to likumu paketi, kas vistiešākā veidā skar cilvēktiesību jautājumus, jo Vīnes nolīgumu šajos jautājumos ratificējusi arī Padomju Savienība, un tālāka starptautisko attiecību attīstība mūsu zemē lielā mērā ir atkarīga no tā, kā mēs pildīsim šos nolīgumus.

Saiā sakarā rodas jautājums: vai šodien Augstākās Padomes uzmanībai piedāvātais Likuma par apziņas brīvību projekts paredzēts vispasaules sabiedriskajai domai vai arī PSRS tautu vajadzībām? Ja projekts vairāk

domāts «vīņiem», tas ir, lai visai plašai pasaulei pazinotu, ka pie mums, sak, ar apziņas brīvību viss ir vislabākajā kārtībā, tad projekts ir patiešām pieklājīgs. Ja tomēr tas ir domāts mums, tad piedāvātās brīvības pagaidām vēl nepietiek. Protams, salīdzinot ar stalinisko likumdošanu par reliģiskajiem kultiem (1929. gadā), kas ir pretrunā ar starptautiskajām tiesību normām un sabiedrības interesēm kopumā, jaunā likuma projekts šķietas vairāk nekā progresīvs. Un tomēr pēc iepazīšanās ar to rodas iespaids, ka jaunajā likumā vēl nav ne īstas sirdsapziņas, ne īstas brīvības, bet kaut kāds normatīvs akts, kas stingri reglamentē reliģisko organizāciju darbību.

PSRS Konstitūcijas 52. pants nosaka apziņas brīvību kā jebkura pļsona tiesības ticēt jebkurai reliģijai vai arī neticēt nevienai, kā arī pildīt kulta rituālus vai arī veikt ateistisko propagandu. Baznīca pie mums ir atdalīta no valsts un tai nav tiesību jebkura vietā propagandēt savus uzskatus (piemēram, baznīcāl tas nav iespējams ērtiā un vispārīzglītošajās mācību iestādēs), taču ateisms ne tik vien nav atdalīts no valsts, to vēl piedevām plaši atbalsta valsts aparāts, lai propagandētu savu ideoloģiju. Ja jau mēs šo

dien tik asi izvirzām jautājumu par apziņas brīvību, tad mums vajag nopietni domāt gan par paritāti, gan objektīvu un neitrālu valsts attieksmi pret reliģiju un arī pret ateismu. Likumā galīgi ir jāatceļ ateisma mācīšana un eksāmenu kārtošana šajā priekšmetā visās valsts mācību iestādēs. Mācību programmām jābūt sastādītām tā, lai būtu nodrošināta neitrāla pieeja reliģijai un ateismam visu zinātņu mācīšanā.

Ilgu gadu desmitu gaitā mūsu valsts kriminālkodeksos bija pants, kas tika virzīts pret brīvu reliģisko darbību, (142, un 227. pants KPFSR Kriminālkodeksā un atbilstoši pants arī citu savienoto republiku kriminālkodeksos). Pieņemot jauno Likumu par apziņas brīvību un reliģiskajām organizācijām PSRS, acīmredzot, būtu lietderīgi vienlaicīgi pieņemt arī lēmumu par minēto pantu izslēgšanu no valsts kriminālkodeksiem, kā arī reabilitēt visus, kas agrāk sodīti pēc šiem un citiem pantiem par reliģisko darbību.

Piedāvātajā likumprojektā pietiekami skaidri nav formulēti arī tāda ticīgajiem pilsoņiem svarīga iespēja kā alternatīvais dienests. Likumprojekta 4. pants ierakstīts, ka viena pienākuma pildīšanas aizstāšana ar otru pārliecības dēļ pieļaujama tikai

atsevišķos gadījumos, kas paredzēti PSRS likumdošanā. Un viss. Domāju, ka šajā likumā tieši un skaidri jāizklāsta visi konkrētie gadījumi. Protams, nedrīkst pieļaut, ka likums aizstāvēti jebkuru pilsoni, kurš izvirās no karaklausības un spekulatīvi deklarē savus pacifiskos uzskatus attieksmē pret reliģiju. Tajā pat laikā nevienam nav noslēpums arī tāds fakts, ka ieslodzījuma vietās atrodas PSRS pilsoņi, kuri atteikušies nodot zvērestu un ņemt rokās ieročus, tieši sekojot savas sirdsapziņas balsij.

Un vēl viens ne mazāk svarīgs šīs problēmas aspekts. Likumdošanas ceļā vajag stingri noteikt mācību iestāžu statusu jautājumā par garīgo semināru un akadēmiju audzēkņu iesaukšanu armijā. Mūsu valstī, piemēram, darbojas garīgie semināri, kuros var iestāties tikai pēc vidusskolas beigšanas, mācības tur ilgst piecus gadus, tas nozīmē, ka šīs mācību iestādes saviem audzēkņiem praktiski dod izglītību, kuru var pielīdzināt zināšanām, kādas studenti saņem padomju augstākajās mācību iestādēs. Neskatoties uz to, ka no parastajām augstskolām studentus tagad armijā nenem, garīgo semināru nirmo un otro kursu klausītājus iesauc dienestā tāpat kā vidējo speciālo mācību iestāžu audzēk-

nus. Un nokļūst viņi, kā likums, bēdīgi slavenajos celtnieku bataljonos.

Tālāk. Likumprojekta atsevišķā pantā runāts par skolas atdalīšanu no baznīcas. Projekta sestajā pantā sniegts papildus variants, kurš skan tā, ka pants jāpapildina ar trešo daļu, kurā noteikts, ka reliģisko mācību pasniegšana skolās ar vispārīzglītošajiem priekšmetiem nav pieļaujama.

Uzskatu, ka šis pants variants nav pieņemams. Jā, baznīca pie mums ir atdalīta no valsts un skolas, taču jaunais likums pieļauj vecāku tiesības nodrošināt savu bērnu audzināšanu saskaņā ar savu personīgo attieksmi pret reliģiju (3. pants). Kā arī pasniegt ticības mācību un iegūt reliģisko izglītību individuāli mājās vai reliģiskajās organizācijās. Tāpēc domāju, ka ne vien drīkst, bet arī vajag vispārīzglītošajās mācību iestādēs fakultatīvi un saskaņā ar vecākiem, kā arī pēc pašu audzēkņu vēlēšanās pasniegt tādas priekšmetus, kā reliģijas vēsture, Bībeles, Korāna, Talmuda saturs un citi cilvēces garīgās kultūras pieminekļi. Ar mūsu jaunās paaudzes tikumiem un ideoloģiju nenotiks nekā briesmīgs, ja vispārīzglītošajās

(Nobeigums 2. lpp.)

Simtgadniece no Upeniekiem

Ievērojamiem notikumiem bagāts ir katra cilvēka mūžs. Bērnības un pilngadības svētki, darba un dzīves jubilejas ir šo notikumu atspulgs, atblāzma. Sajās reizēs cilvēks atskatās uz noietā ceļa garumu, izdara korekcijas turpmākai darbībai, taču katra cilvēka vietu dzīvē, viņa vērtību nosaka darbā pavadītais laiks — darba mūžs.

Uz savas dzīves nodzīvotajiem 100 gadiem atskatās Upenieku pagasta kolhoza «Stūkains» kolhozniece Milda Bērta meita Arklīna (atēlā). Saruna ar sirmo jubilarī ir interesanta un patīkama. Tā liecina par viņas optimismu, humora izjūti, un apbrīnojamu atmiņu, atceroties sava mūža vissīkākos notikumus un faktus, par kuriem simtgadniece labprāt un ar patiku stāsta.

Sirmās māmulas vecāki dzīvojuši Dignājas pagastā, kur esot liduši lūdumu un izveidojuši personīgo saimniecību. Seit astoņu gadu vecumā tad arī aizsācies jubilāres darba mūžs. Tas sācies ar ganu gaitām, tādēļ jau bērnībā sapratusi sviedru sāļo garšu. Ziemā un agrajos pavasara mēnešos vecāki meitu skolēja vietējā Ģipterānu pamatskolā.

1905. gada revolūcijas notikumā pārtrauca mācības, bet pati piecadsimtgadniece tika ierauta trauksmainajā revolūcijas notikumu virpulī.

Pirmats pasaules karš jubilarēi atnesa sāras, jo no kara mājās nepārņāca saimnieks, vīrs, kas bija pazudis bez vēsts.

Turpmāko dzīves kamolu māmulai palīdzēja šķetināt otrs vīrs — Jānis Arklīns, ar kuru pārcēlās dzīvot uz Latgali. Upenieku sādžā risinājās turpmākās dzīves gaitas. Seit arī piedzīvojuši padomju varas nodibināšanos un kolhozu organizācijas likumu. Neko labu jubilarē nevar pastāstīt par kopsaimniecību izveidošanas laiku, jo izpelnā par padarīto darbu bija nieciņa, bieži vien kolhoznieki saimniecībā pat palika parādā.

Pašlaik vecmāmula dzīvo kopā ar meitu Emmu. Abas pensionāres, saņem minimālo pensiju — 70 rubļus.

Vai grūti? Jā, jo pēc vīra nāves nav mājās virieša, bet saimniecībā tik daudz darbu, kur vajadzīgas virieša rokas.

Jautāju jubilarē:

— Kāds ir jūsu garā mūža noslēpums?

— Galvenokārt, darbs un satīcība. Esmu centusies dzīvot tā, lai nebūtu jākaunās par veltī nodzīvotiem, izneikotiem gadiem. Darbs cilvēka dzīvē pielīdzināms krāšņai ābelei, kura, ja to rūpīgi kopj, dod patīcības augļus. Satīcība? Tā bija mūsu

ģimenes balsts. Mēs pratām dzīvot bez strīdēm, nepazīnām rupjību, kas raksturīga mūsdienu sabiedrībai.

— Esmu dzirdējis, ka jūs esat liela tautas dziesmu mīlotāja. Vai taisnība?

— Jā, mana mūža dzīves pavadīšanu palīdzēja ritināt latviešu tautas dainas. Tās deva man spēku, izturību dzīves grūtibās. Manā tautas dziesmu vācēlītē daudz man ļoti mīlu dziesmu, kuras esmu gan dziedājusi, gan skandējusi.

— Kā jūs tiekat galā ar visiem darbiem?

— Arī šajā vecumā piepalīdz meitai Emmai, kurai jau pašai 63 gadi. Mums ļoti daudz palīdz pagasta deputāts Pēteris Teilāns, kas rūpējas par to, lai mums būtu sagatavota maika, apstrādāts ģimenes dārziņš. Arī kalnīniece Montka Upeniece ir bieža viesņa mūsu mājās, labs, izpalīdzīgs cilvēks.

— Ko jūs jubilejas dienā gribētu novēlēt mūsu rajona laikraksta lasītājiem?

— Mēs ar meitu ļoti uzmanīgi sekojam tiem procesiem, kas notiek Baltijas republikās. Mēs priecājamies, ka jaunais parlaments risina vitāli svarīgus jautājumus. Lai mūsdienu jaunatne šo procesu aktīvi atbalstī!

V. MATISĀNS

V. CIEMATNIEKA, foto

PSRS Augstākās Padomes locekles M. Kosteņeckas uzstāšanās PSRS Augstākās Padomes sesijā,

APSPRIEZOT PSRS LIKUMA PROJEKTU PAR APZINĀS BRIVĪBU UN RELIĢISKAJĀM ORGANIZĀCIJĀM

(Sākums 1. lpp.)

skolās Rahmanīnova «Vakara dievkalpojums» vai baznīcas dziesmas kļūs audzēkņiem tikpat pieejami, kā šodien, piemēram, populāro estrādes ansambļu ritmi diskotēkās. Tuvinašanās kultūras sākumiem nedrīkst sastapt savā ceļā šķēršļus, ko radījis likums. Jā, patiešām laikam būtu mūlīgi tagad padomju skolās kā obligātu priekšmetu ieviest ticības mācību — šādam solim mūsu sabiedrības āpziņa vēl nav gatava, taču arī karojošā ideoloģija zaudē visas tikumiskās nostādnes, piemēram, atšķiršanos no saviem vecākiem (sev es to nosaucu par Pavlika Morozova sindromu), un ir spiesta pakāpeniski aiziet pagātnē kā stalinisma balieka, jo daudzējādā zinā tieši šīs ideoloģijas augļus mēs tagad redzam dzemdību namos, kur jaunas mātes ar vieglu roku paraksta šausmīgu dokumentu: «No mātes tiesībām atsakos labprātīgi, par bērna tālāko likteni neņērēšos». Tā

teikt, nūjas otrais gals tiek savu mūžu nodzīvojušajiem vecākiem, kurus liktena varā pamet pieaugušie bērni.

Likumprojekta 19. pants paredz kārtību, kādā reliģiskie ticējumi un ceremonijas izpildāmi slimnīcās, invalīdu un veco ļaužu pansionātos, iepriekšējā ieslodzījuma vietās un soda izciešanas vietās — tikai pēc pilsonu lūguma. Uzskatu, ka ir mērķtiecīgi paplašināt šo punktu, iekļaujot tur kulta kalpotāju tiesības pašiem izrādīt iniciatīvu šo iestāžu apmeklēšanai, turklāt administrācija nedrīkst tam radīt nekādus šķēršļus. Pretējā gadījumā likums nedarbosies: administrācija var elementāri ignorēt no sabiedrības izolēto pilsonu lūgumu tikties ar kulta kalpotājiem.

Iesakū izskatīt 29. pantu, kas skar PSRS reliģijas lietņu orgānu kompetenci, tādā virzienā, lai sociāls varas orgāns, kas nodarbojas ar reliģisko organizāciju un valsts savstarpējo at-

tiecību jautājumiem, tiktu formēts no ticīgajiem un neticīgajiem pilsoniem uz paritātes pamatiem. Šim orgānam jāpilda starpnieka, nevis kontroles funkcijas. Likumdošanas, kas skar ticīgo tiesības, ievērošanas kontroli vispārējā kārtībā jāveic PSRS prokuratūrai.

Un visbeidzot, Likumam jānodrošina reliģiskajām organizācijām līdztiesības statuss ar citām pilsonu sabiedriskajām organizācijām jebkurā ar PSRS likumdošanu neaizliegtā darbības nozarē: ekonomikas, kultūras un izglītības, izdevniecību, misionāru, labdarības, ārstniecības un citās. Daļēji likumprojekta šāda darbība tiek pieļauta, bet, piemēram, 21. pantā, kur runāts par labdarību, iespējams, vajadzētu īpaši ietvert reliģisko organizāciju tiesības izdarīt ziedojumus un atskaitījumus dažādos valsts fondos, kā arī skaidrāk formulēt tiesības brīvi dibināt neatkarīgas ticīgo organizācijas, kas speciāli nodarbotos ar šiem

darbības veidiem: fondiem, biedrībām, misijām, kooperatīviem un tā tālāk. Vēl jo vairāk, ka dažas tādās organizācijas jau veidojas mūsu valstī pieteikuma kārtībā. Piemēram, kristīgi evaņģēliskās baznīcas Vissavienības zēlsirdības misijas «Labais samārietis» statūtos ierakstīts, ka zēlsirdības evaņģēliskā ideja neaprobežojas tikai ar bezdveliskām dāvanām un filantropiju, bet nes sevī lielu personības audzināšanas bagātināšanas spēku.

Svētē Raksti uzskata, ka vientulība, bezizeja, pamestie bērni, klaidonība, venēriskās slimības, narkomānija, alkoholisms un citas bēdīgas parādības nav tikai vienas vai otras sabiedrības netikums, bet pirmām kārtām netikumības un Dieva patiesību neievērošanas rezultāti.

Zēlsirdības kristīgajai misijai ir viens mērķis — palīdzēt mūsu sabiedrībai atrisināt tikumiskā un sociālā rakstura problēmas.

Savu nelielo ieguldījumu mūsu misija sniegs pēc apustuļa Pavila padoma: «Visu, ko dariet, dariet no sirds, dariet kā priekš Dieva, nevis priekš laudīm».

Uzskatu, ka tieši baznīcas labdarības anonimitāte, cenšanās vispirms palīdzēt savam tuvākajam, nevis iekļūt avižu pirmajās lappusēs ar ziņojumiem plašai sabiedrībai par vienreizējām akcijām kāda pilsona vai organizācijas labā, atšķir baznīcu no daudzliem padomju pasākumiem, kas organizē kampanjeida zēlsirdību, tā sakot, no gadījuma uz gadījumu.

PSRS Likuma par apzinas brīvību un reliģiskajām organizācijām pieņemšana nodrošinās praktisku palīdzību tiem mazturīgajiem un astumtajiem iedzīvotāju slāņiem, kuriem mūsu valstij nepietiek no materiālo, ne morālo resursu. Izēlot no tā, mēs nekādā gadījumā nedrīkstam vilcināties ar šī svarīgā likuma pieņemšanu.

Tiek atjaunota Latvijas Aizsargu organizācija

Latvijas Komiteja savā pirmajā sesijā, kura notika šī gada 5. maijā, pieņēma lēmumu par Latvijas pilsonu brīvprātīgu reģistrāciju atjaunotajā Latvijas Aizsargu organizācijā. Līvānu pagasta un pilsētas Pilsonu komiteja 1990. gada 16. maijā sēdē apstiprināja lēmumu par Aizsargu organizācijas nodaļas veidošanu Līvānos.

Par Latvijas Aizsargu organizācijas dalībniekiem var kļūt Latvijas Republikas pilsoni vecumā no 18 līdz 45 gadiem, kuru morālā stātie atbilst organizācijas statūtiem un kuri ne sastāv uzskaitē narkoloģiskajā dispensarā.

Aizsargu organizācija paklausies Latvijas Komitejas iekšētiem komisijai, un tās darbība, ievērojot demokrātiskās iekārtas pamatus un tiesības, būs pakārtota vienīgi Latvijas kā nacionālas valsts atjaunošanai, tautas

Kāpēc tiek atjaunota Latvijas Aizsargu organizācija? Tāds jautājums, dabiski, radies ne tikai mūsu nelabvēļiem, kuri Aizsargu organizāciju apzīmē kā fašistisku un tautai naidīgu (Aizsargu organizācijā pēdējos Latvijas valsts neatkarības gados sastāvēja 48 procenti zemnieku, 27 procenti strādnieku un 25 procenti ierēdņu, kopā 68000 dalībnieku). Lai uz šo jautājumu atbildētu, ir jāielūkojas Latvijas valsts tapšanas vēsturē. LR veidošanās cieši saistīta ar Aizsargu organizācijas vārdu. Jan 1919. gada 20. martā, kad Latvijas Pagaidu valdība atradās Liepājā, ar ministru prezidenta K. Ulmana un iekšlietu ministra M. Valtera parakstiem tika izdots noteikumi aizsargu organizācijas veidošanai. Tie paredzēja, ka sākot ar 30. martu, katrā pagastā klausī, (obligātā) kārtā dibināmi aizsargu pulcīni, kuros

(tikai 2 procenti iedzīvotāju izvaizījas no šo pienākumu, pildīšanas). Pirmais aizsargu vadītājs bija kapteinis Gulbe—Gulbis (1919. — 1924. g.). Aizsargiem vajadzēja pildīt sardzes dienestu uz ceļiem, pie pagastmājam, nodarboties ar kriminālnoziedznieku un laupītāju aizturēšanu. Aizsargi piedalījās Kretuļa bandas sagraušanā Kurzemē, Adomaiša un Kaupēna bandu likvidēšanā Jelgavas apriņķī, Japončika — Rēzeknes apriņķī. Aizsargu pulcīni deva lielu ieguldījumu mērīgas dzīves nostabilizēšanā Latvijas laukos, tie pildīja tautas policijas funkcijas. Liels ir aizsargu ieguldījums likumības un kārtības uzturēšanā Latvijā Republikas sākuma gados. Tas viss dod mums iespēju apgāzt komunistisko vēsturisku apgalvojumu, ka aizsargi bija fašistiska organizācija. Tā bija tautas pārstāvju or-

rganizācija. Ja mēs atjaunojam tiesisku Latvijas Republiku pēc 1922. gada Satversmes likumiem, tad mums okupācijas varas pārvaldes štruktūras ir jāveido tādas, kuras pakļaujas LR valsts varai un pārstāv Latvijas Republikas pilsonus. Tikai LR pilsoni ir tiesīgi lemt par Latvijas valsts nākotni un tās vietu pasaulē. Jau divus gadus Latvijā ilgst trešā tautas atmoda, tagad mums katram jāizšķiras, vai mēs vēlamies dzīvot Latvijas valstī, brīvā Latvijas Republikā, kur tiek ievērotas nacionālas tiesības uz savu zemi, savu valodu. Ja mēs to vēlamies, tad mums tas jāpieņēma ar darbiem, jāatmet šaubas un vilcināšanās, jāņem sava vieta Latvijas atjaunotajā rindās. Līvānu apriņķa un Līvānu pilsētas Pilsonu komiteja aicina visus, kam ir dārga Latvijas vēsturiskā pagātne un tās tuvākā un tālākā nākotne, reģistrāties un darboties Latvijas Aizsargu organizācijā. Līvānos — Ausekļa ielā 8, telefons 42569 (Lidija Stūrliška) no pulksten 19.00 līdz 24.00 pēc 25. jūnija.

I. VIBANS

Līvānu Pilsonu komitejas

PĒTERIS ZEILE, profesors

Šveice, 1990. gada aprīlis

[Turpinājums. Sākums 66., 67., 68. un 69. numuros.]

Kad Rainis un Aspasija ieradās Lugano, šajā vārdā saucamā tagadējo pilsētas centrālā daļā. Visapkārt tai bija vairāki ciemi — Paradiso, Kasarate (Cassarate), Breganzona, Kastanola (Castagnola). Tagad tie saplūduši vienā pilsētā, Lugano un Kastanolu šķir tikai skaists parks un pansionāts «Helvetia» (tā senatnē sauca Šveici) un «Castagnola».

Agri no rīta ar diviem gaisa vilcieniem aizniedzam San Salvatore virsotni un no baznīcas skatu laukuma virs tās jumta paraugāmes visapkārt. Vienā pusē Alpu baltās virsotnes, pretējā — Itālijas kalnu robainā rinda, Lugano, Kastanola... Daudzo māju rindā vidū trešajā terasveidīgajā lokā var ieraudzīt sarkano Casa Cattaneo ēku... Aktieris Juris Strenga rāda uz skatītajiem Agras un Karonas ciemiem, kuros viņš nesen filmējies TV seriālā par Romā. No neliela lidenuma starp kalniem un pilsētu ik pēc brīža paceļas nelielas lidmašīnas, kas dodas uz dažādām Šveices pilsētām un arī uz Itāliju. Rainis izmē, ka no šejienes īpaši šādrā laikā var redzēt Lombardijas lidenumu, Milānu un pat «mazu skarīnu jūras».

Pašā kalnu virsotnē baznīcas pakājē sevi lēis aplabāt polu emigrantu, brīvības cīnītāju, 42 gadus vecais Onufrijs Bodoski, kas šajā kantonā atradis otru tēvu. Par to vēsti plaša epi, tāfija baznīcas sienā. Rainis «Kastanolā» to komentē šādi: «Trīmdienieks atradis Tičinā otru tēvu. — to es varu saprast.»

Turpat blakus ir vecs kapakmens ar sadrupušu, grūti salasāmu uzrakstu itāļu valodā, kas tulkojumā skan šādi: «Itālija, kā es tevi apbrīnoju, tu skaitā, un kād es tevi redzēju? Luldzi Tosi, 39 gadi.» Rainis piezīmē: «Tāds kapu uzraksts gan citās zemēs nebūs atrodams. Labi mirt ē un Salvatorā — augstumā būt aplabātam.»

Jau Salvatores kainā pavadi-

tie neaizmirstamie mirkli pilnīgi sakrīt ar to noskaidrojumu, ko paudis Rainis savā «Kastanolā»: «Visapkārt visdažādākajos veidos un sakopojumos kalni, kalni, sniegoti un zaļgoti, un ezeroti, un miglas plīvuros tīti. Uz izskates torņa platformas stāvo, pūš dzirds vējš, aizpūš visas bēdas, visas mazās raizes, visu maziskumu. Sirds top skaidra, vēro tikai lietās lietās! Dvēsele redz tāli un redz dziļi.»

Sejenes majestātiskā daba Rainim nebija tikai patīkams ģeogrāfisks faktors, bet ledvesmas avots dailradel. Tā palīdzēja pārvarēt biežās fiziskās kautes, nogurumu un depresiju. Kā liecina dienasgrāmata un vēstules, Šveicē līdz galam izkristalizējās Raina filozofija (īpaši dialektika), ētika un estētika, kas guvusi izpausmi šī posma izcilajos darbos.

Ne viens vien Šveices laika Raina nākotnes paredzējums piepildījies. Piemēram, 1911. gada 11. septembra dienasgrāmatas ieraksts pauž domu, ka Vācija ir stipra ar sociāldemokrātiskās kustības tradīciju, taču te galu galā nekāds socialisms nav paredzams, jo vācietis ir pārāk praktisks veikalnieks, mītpilsonis, sava labā alus un traktiera mīļotājs. Ar laiku lielāko svaru iegūs krievu sociālistiskā kustība. Taču arī tai nekas labs nav paredzams «vīnas nekulturālības dēļ». «Amerika pārspēs visus: teritorijas milzīgums un vienība, neatkarība no Eiropas, ātrās progress». Sodiena pilnībā apliecinājusi šīs prognozes pareizību.

Kādā no vēstulēm (1913. g.) R. Peļsem Rainis rakstīja, ka partija neatzīs garīgi ceļdenas iūtas, bet par visu augstāk vērtē disciplīnu un tieksmi pēc varas. Rainis jau toreiz, saskaņā ar partiju tās vainas, kas vēlāk (īpaši bolševiku partijā) ieguva vienpusīgi hipertrofētas, traģiskas izpausmes. Skirisko un vispārīlvēcisko samērojošot, Rainis uz visnoteiktāko nostājās vispārīlvēcisko attieksmi un vērtību pusē.

[Turpinājums sekos.]

Šis jaukais eksāmenu laiks...

...kas pašiem vidusskolēniem jauks sāk likties tikai pēc daudziem gadiem, nu ir klāti Pieres svist, Galvas kūp. Kurpi spiež pleckapeika. Bet roka ieteipīgi nesniedzas vēl pēc vakarnakt izziētās biļetes...

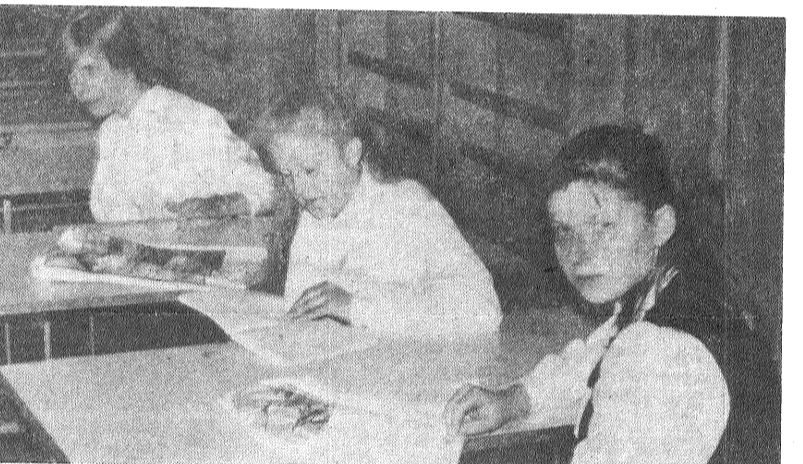
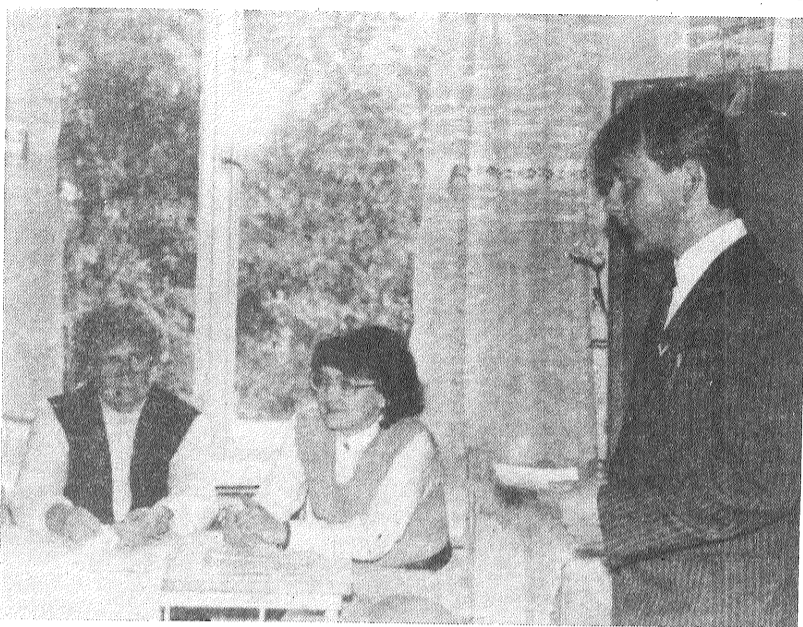
Kad Preiļu 1. vidusskola iegriezās fotogrāfs, pilnā sparā ritēja eksāmens. Abiturienti pārbaudīja savas garajos skolas gados krātās zināšanas par tēvu zemes literatūru.

Pavisam Preiļu 1. vidusskolu šogad grasās beigt 83 skolēni. Vislielākais skaits (43) izvēlēties kārtot eksāmenu tieši latviešu literatūrā. Te jāprecizē, ka Preiļu 1. vidusskola visu mācību gadu jau darbojās izvēles priekšmetu sistēmā, līdz ar to arī gala eksāmenu kārtošā ir lielāka izvēles iespēja kā citās rajona vidusskolās. Obligāti kārtojami ir divi eksāmeni — vēsture un sacerējums. Trīs eksāmenus abiturienti kārtot pēc pašu izvēles.

Interesanti, ka šogad, 9. klasi beidzot, vairs nav izlaiduma eksāmenu. Toties vidusskolas, arodskolas un vidējās speciālās mācību iestādēs jākārtot testā eksāmeni. Stājoties Preiļu 1. vidusskolas 10. klasē, pašu skolas, kā arī — apkārtnējo devīngadīgo skolu audzēkņi kārtāja eksāmenus matemātikā un latviešu valodā. Eksāmeni jau galā. No 31 gribētāja par Preiļu 1. vidusskolas audzēkņiem kļuvi 25 skolēni, 11 šīs pašas skolas skolēnu par labām un teicamām sekmēm par vidusskolēniem kļuvuši bez testā eksāmeniem.

Jā, «devītie» jau bauda vasaru, bet nesenaļiem «divpadsmitājiem» vēl elams kātram savs ceļš līdz pēdējam eksāmenam, līdz pēdējam skolas valstīm... Un tālāk — līdz atkal kaut kam pirmajam un jauna sākumam.

S. JOKSTE

● zināšana, nezināšana, uztraukums un pārliecība — viss sodien ir šajā literatūras kabinetā...
●...un aiz kabineta durvīm;
● tūlīt, tūlīt testā eksāmenu matemātikā kārtos «devītie».
J. SILICKA foto

Mūsu novadnieku likteņi

1940. un 1941. gadā piec-padsmit tūkstoši «sociāli bīstamo» Latvijas pilsoņu tika apcietināti, nogalināti, notiesāti, izsūtīti...

1941. gada 14. jūnijā latviešu tautai ir viena no tām dienām, kuras sūpēm nav noilguma. Turā klusē arhīvi. Klusē tie, kuri redzēja, zināja, izsūtīja. Un pēc gandrīz piecdesmit klusēšanas un samierināšanās gadiem mums jāprojām jāsamierinās ar to, ka nezinām patieso skaitļus, uzvārdus, likteņus. Arī — savu novadnieku likteņus.

Komunistu valdīšanas gads stipri izretināja latviešu, tai skaitā — arī latgalešu kultūras darbinieku rindas. Kopā ar daudziem citiem Latgales kultūras darbiniekiem 1941. gada 14. jūnijā uz Solikamskas sāls raktuvju lēģeriem tika aizvesti arī dzejnieki, publicisti, Latgales novada literatūrvēsturnieks Viktors Mundurs (Viktors Skuja). Un tikai reĶajam šis vārds vairs ko izteiks. Retais zināš, ka Viktors Mundurs bija mūsu novadnieks. Jo it neviens antoloģiā vai apcerējumā neatradīsīm par viņu ne rindas, un it neviens

Nav noilguma

Piemīnam 1941. gada 14. jūniju

izdevumā piecdesmit gadu garumā neizlasīsīm nevienu viņa darbu. Bet Viktors Mundurs savulaik bija viens no talantīgākajiem mūsu novada literātiem. Dzimis viņš 1914. gadā, Līvānu pagasta Augšmukos (tagadējā Vanagu ciemā). Izglītību guvis Aglonas ģimnāzijā, pēc kuras beigšanas 1933. gada rudenī iestājās Rīgas arhīdiecēzes katolu teoloģijas augstskolā, kur studēja divus gadus. Pēc tam V. Mundurs iestājās Latvijas Universitātes Filoloģijas un filozofijas fakultātes vēstures nodaļā un darbojās latviešu katolu studentu biedrībā «Fraternitas Catholica». 1938. gadā, kad no-

dibinājas Teoloģijas fakultāte, V. Mundurs sāka strādāt par tās kancelejas darbinieku. Pēc fakultātes likvidēšanas viņš bija dabūjis darbu Rīgā Valsts bibliotēkā. Bet tad... pienāca latviešu tautas izvešanas dienas, un V. Munduram bija jāuzsāk sāpju ceļš uz bada un cīņāņu zemi — Padomju Krieviju.

V. Mundurs darbu literatūrā sācis jau ģimnāzijas laikā. Viņa

dzejoli publicēti katolu jaunatnes mēnešrakstā «Sauleitē». Kād 1930. gada Aglonas ģimnāzijas direktora A. Broka vadībā nāca «Zīdūna» redakcija, V. Mundurs kļuva par tā aktīvu līdzstrādnieku, sākumā tur lietodams dzejas, bet vēlāk arī stāstus, tēlojumus un apceres par literatūras un kultūras jautājumiem. Ap 1933. gadu viņš bija viens no galvenajiem «Zīdūna» sleju aizpildītājiem.

Teoloģijas augstskola viņš literāta gaitas nepārtrauca, turpināja rakstīt «Sauleitē», «Zīdūnā», «Gaismā», «Latgales Vordā». «Katolu Dzeivē».

Pēc studiju pārtraukšanas V.

Mundurs pievērsās galvenokārt literatūras vēsturei un kritikai, dažreiz publicēja arī stāstus. Pēdējie no tiem nodrukāti «Latgales Vordā», kur viņš bija viens no aktīvākajiem līdzstrādniekiem, un «Zīdūnā», kura veidošanai viņš bija veļtījis daudz darba.

Savu literāta darbu V. Mundurs paplašināja arī «Izglītības Ministrijas Mēnešrakstā», «Sejējā», «Mazpulkā», «Jaunajā Vordā». Viņš ir bijis viens no tiem nēdaudzajiem Latgales literātiem, kas par savu uzdevumu uzskatīja Latgali ievest pārējo masu saimē tādu, kāda tā ir. Tāpēc savās recenzijās un apskatos «Sejējā» un «Izglītības Ministrijas Mēnešrakstā» viņš nekautrējās parādīt Latgales literatūrā gan pozitīvo un slavējamo, gan arī trūkumus.

«Tāvu zemes kalendārā» 1943. gada izdevumā par V. Munduru kāds viņa kolēģis raksta: «...jo darbeļbas laiks ir beļjs vēl pavyksam eiss un tikai, kaļ cylvāki soka — pošā zīdā voi sokumā, tūmār jys ir paspējis izaveldot nar nūpītnu vēstures pētnīku un kritīki, tāļpat lobu stostnīku. Mes nikaidā zīnā navarīm aptvert, cik daudz dorbu sovā jaunekļēļgajā dedzeļbā un sporā

jys bytu deivis myusu literatūras vēsturei, kritikai un stostnīceļbai.

Gaidēsīm un cerēsīm, ka jam byus lamts atsagrīzt dzīmtīnē pi sovas dzelves bīdres, draugīm un rāzeļgi sokto dorba...»

... V. Munduram nebija lemts atgriezties. Viņš gāja bojā Solikamskas sāls raktuvēs. Ka daudz, ļoti daudz tūkstoši mūsu tautiešu. Bet, gadiem ejot, katrā nākamā paaudze negļabjami zaudē daļu savas tautas, sava novada atmiņas.

Preiļu vēstures un lietiskās mākslas muzejā par V. Munduru tikvien arī bija, kā šajā materiālā apkopots. Bet gan jau laudis, laikabiedros vēl ir dzīva atmiņa par viņu, ir grāmatas, ir publikācijas. Un, vai gan jāatgādina, ka muzejā allaž gaidīta ir katrā lēcība par mūsu novada vēsturi. Jo sodienas vērtējumu, atzišanu un vienkārsi — piemīnēšanu vēl gaida daudzu mūsu puses cīlvēku darbi un likteņi. Jo sevišķi tie, kuriem spītē, kurus veļdot nebūt nevarēja cīlvēki pašī. Jo viņiem likteņa zīmoģu uzspļēda sveša, naidīga vara.

Materiālu sagatavoja S. JOKSTE

1945. gada 23. janvāri

Cik viegli un bez kādiem sevišķiem lēmumiem nevar izcelties karš uz dzīvību un nāvī. Pavakarē no kādas mājas iznāca vācu virsnieks ar savu suni. Viņu sugas, labi noaudzēts un redzams, arī labi pāēdis dzīvnieks no prieka un labajūtas sāka dancot uz visām pusēm. Te, kur bijis — nebijis, ceļā radās mazs, melns šunelis. Lielais vilks, pat lāģā pēc suga modes neapostījis savu ciltsbrālī, mefās tam vīrs un, sakēris aiz skauļa, sāka to daudz sev pa sāniem. Mazais sacēla

tādu brēku, ka visi tuvumā esošie cilvēki sāka skriet kaujas virzienā. Kāda dāma, liekas, mazā lopīņa īpašniece, valmānāja pilnā balsī. Virsnieks savu mīluli centās savaldīt, dodams tam tādus spērienus, kādus tikai maršos norūdītās kāļas var dot. Bet dzīvā gala, kurā leļais vilka zobi, laikam vairāk suni kairē, nāļa nekā kāju spērieni sāpāja, jo lielais suns mazo nepalauda, lekams virsnieks, sakēris savu suni aiz pakajkājām, neatrāva no pusdzīvās, mazās radībīnas.

Vai mazais sunītis bija lielajam ko atņēmis? Vai celt uz plātē, leļas lielajam bija...?

šauri Vai lielais suns cieta badu? — Liekas, ka neviens prāfīģs lemesis šoreiz lieļo vilku uz cīpas uzskāšanu neskubīnāja, bet karš tomēr tika uzskāts un turpināts līdz mazā sunīša sakropļošanai — un, ja augstāka un stīprāka radība nebūtu nākusi palīgā, tad arī līdz nāveļ. Komiski bija redzēt, kā vēlāk vilks, sapratis savu nedarbu, nolīkās pret savu kungu uz zemes un visā pazemībā lūdza pļedošanu, vēdinādams savu laipnības orgānu — asti. Arī sodu padevīģļi saņēma. Bet val mazajam meļnīm kaut drusku no tā tika vieļģlāk! Vēļ lģģī nabagam būs jāizlās,

Vai sodien tādā pašā kārtā netiek pāri darīti arī mazajam tautām? Viņās ir tik mazas un vīrs zemes aizņem tik maz vietas, ka leļajām nebūtu lemesļa tās aizskart. Bet tāpēc vien, ka viņas arī ple kāda zemes stūrīša qrib apstāties vai palīkt, jo arī viņām ir vajadzības — lģdzīģas leļajām, tās ņiek pūrlīnātas aiz skauļa lģdz galģģai sakropļošanai un daģa pat lģdz nāveļ kā, piemēram, māsģģ.

(No Romas katolu Baznīcas kardināla Julijana Vaivoda dienasgrāmatas «Septiņi mēneši Liepājas cietoksnī».)

